

Adroddiad blynyddol i Gomisiynydd y Gymraeg ar weithrediad Cynllun Iaith Gymraeg yr LSB

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn yn cwmpasu'r cyfnod o Hydref 2020 i Hydref 2021.
- 1.2. Y Bwrdd Gwasanaethau Cyfreithiol (LSB) yw'r corff annibynnol sy'n gyfrifol am oruchwylio rheoleiddiad cyfreithwyr yng Nghymru a Lloegr. Ein gweledigaeth yw ailffurfio gwasanaethau cyfreithiol i fodloni gofynion cymdeithas yn well. Rydym eisiau diwygio a moderneiddio'r farchnad gwasanaethau cyfreithiol trwy osod buddiannau pobl sydd angen gwasanaethau cyfreithiol yng nghalon y system, gan adlewyrchu amcanion y statud a'n creodd, y Ddeddf Gwasanaethau Cyfreithiol 2007 ("yr LSA").
- 1.3. Er bod gan yr LSB raglen eang o waith ymgysylltu gyda rhanddeiliaid, yn , cynnwys gyda darparwyr gwasanaethau cyfreithiol a'r cyhoedd trwy'r panel cyhoeddus, mae ffocws ein pwerau ar y cyrff rheoleiddio. Mae rheolau a chanllawiau rheoleiddiol a ddatblygwn wedi eu hanelu, ymysg pethau eraill, at sicrhau bod gan y rheolyddion a gymeradwyir gyfundrefn lywodraethu mewnol cadarn ac y gallwn orfodi'r rheolau hyn yn effeithiol.
- 1.4 Datblygwyd a chymeradwywyd Cynllun Iaith Gymraeg ("y Cynllun") yr LSB yn 2010, yn fuan wedi i'r LSB ysgwyddo ei gyfrifoldebau statudol llawn. Fe adolygom y Cynllun i hysbysu'r adroddiad hwn ac rydym wedi casglu ei fod yn dal yn ateb y gofyn, yn amodol ar fân newidiadau i deitlau swyddi a chyfeiriadau.

2. Cynnydd

- 2.1. Yn ystod y cyfnod adrodd hwn, fe wnaethom barhau i ffocysu ar sicrhau y cyflawnwyd ein cyfrifoldebau yn effeithiol.
- 2.2. Yn ystod 2020/21, buom yn ymgysylltu gydag unigolion a sefydliadau ar draws y sector gyfreithiol yng Nghymru:

- Yn Rhagfyr 2020, fy gyfieithom adroddiad naratif ein hadroddiad [Cyflwr Gwasanaethau Cyfreithiol 2020](#) i'r Gymraeg. Mae'r adroddiad hwn, ynghyd â'r crynodeb tystiolaeth, yn cynnig asesiad seiliedig ar dystiolaeth o gyflwr tystiolaeth lafar, yng Nghymru a Lloegr yn 2020.
- Ym Mai 2021, pan gyhoeddodd [Ailffurfio Gwasanaethau Cyfreithiol, ein strategaeth sector gyfan](#), cafodd ei gyfieithu i'r Gymraeg. Fe wnaethom hefyd ei anfon at weinidogion Cymru adran gyfreithiol Cymru, a rhanddeiliaid allweddol eraill yng Nghymru.

2.3. Ym Mehefin 2021, cynhaliom ddigwyddiad ar-lein gydag aelodau bwrdd yr LSB a rhanddeiliaid wedi eu lleoli yng Nghymru.

- Anfonwyd y gwahoddiadau dwyieithog (Cymraeg a Saesneg) at dros 100 o bobl.
- Cynhaliom ddigwyddiad dwyieithog yn defnyddio platfform a'n galluogodd i ddarparu cyfieithu ar y pryd ar gyfer siaradwyr Cymraeg, yn unol â phrotocol y llywodraeth i ganiatáu i siaradwyr Cymraeg siarad yn Gymraeg. Roedd rhanddeiliaid o Gymru, yn cynnwys aelodau'r Senedd ac academyddion o brifysgolion Cymru, grwpiau defnyddwyr a darparwyr gwasanaethau cyfreithiol yn bresennol.
- Archwiliodd y drafodaeth dechnoleg, amrywiaeth a chynhwysiant, tryloywder y farchnad a mynediad at gyfiawnder yng Nghymru, gan ddelio hefyd ag effaith y pandemig Covid-19 ar y sector gwasanaethau cyfreithiol yng Nghymru.¹ Roedd y digwyddiad yn caniatáu ar gyfer trafodaeth o ran heriau sicrhau gwasanaethau cyfreithiol i siaradwyr Cymraeg yng Nghymru. Yn ogystal, cafwyd trafodaeth dda hefyd o ran y berthynas 'cynghorydd a ymddiriedir' rhwng y defnyddiwr a'r darparwr, a sut mae'n amlygu ei hun yn wahanol yng Nghymru, yn ogystal â bod yn wahanol yng Nghymru wledig o gymharu â'r dinasoedd mwy.
- Cysylltodd un o'r gwahoddedigion, myfyriwr PhD o Brifysgol Caerdydd y mae ei ymchwil yn arbenigo mewn cydraddoldeb a mynediad at gyfiawnder yng Nghymru, â ni a threfnu cyfarfod ar wahân gyda'n tîm Ymchwil ym Mai 2021. Buont yn trafod y gwahaniaeth mewn angen cyfreithiol yng Nghymru o gymharu â Lloegr, a'r heriau methodolegol o ran cynnwys pobl gyda mwy o fregusrwydd mewn arolygon anghenion cyfreithiol.

3. Ymchwil

3.1 Ers Hydref 2020, mae'r LSB wedi cynnal dangosfwrdd ar-lein i ddynodi effaith Covid-19 ar y galw am wasanaethau cyfreithiol ac ar 'iechyd' darparwyr a'r

¹ Nodyn cyfarfod wedi ei gyhoeddi ar gael ar wefan LSB: <https://legalservicesboard.org.uk/wales-stakeholder-engagement-event-june-2021-note-2>.

system cyfiawnder yng Nghymru a Lloegr (fel yr adroddwyd yn flaenorol yn adroddiad y llynedd, paragraff 3.2).²

3.2 Mae'r LSB wedi comisiynu arolwg o fusnesau bach yng Nghymru a Lloegr ynghylch eu hanghenion cyfreithiol. Wrth adrodd hyn, dyma'r cam dadansoddi, ac mae'r set data yn cynnwys 642 o fusnesau gyda lleoliadau yng Nghymru.

3.3 Fel y crybwyllwyd yn 2.2, mae'r adroddiad Cyflwr Gwasanaethau Cyfreithiol 2020 a gyhoeddwyd yn Rhagfyr 2020 yn cynnwys ein hymchwil a thystiolaeth o ran Cymru yn ogystal â Lloegr.

3.4 Mae'r LSB yn cynnal panel cyhoeddus o ddinasyddion trwy gwmni ymchwil, Community Research. Rydym yn ymgysylltu gydag aelodau'r panel gyda thystiolaeth a dadleuon yn ymwneud â materion polisi mewn gwasanaethau cyfreithiol. Yn y cyfnod adrodd olaf yma, rydym wedi ymgysylltu'n benodol gydag aelodau'r panel o Gymru er mwyn sicrhau cynrychiolaeth o'u barn. Mae hyn yn cynnwys:

- Mewn fforwm drafod ar-lein (4 o gyfanswm o 23)
- Mewn arolwg ar-lein ar wahân (46 o gyfanswm o 1,005) ar sicrhau cymhwyster parhaus gweithwyr cyfreithiol proffesiynol.
- Hefyd, mewn dau fforwm drafod ar-lein arall, i ddefnydd o yswiriant costau cyfreithiol (7 o gyfanswm o 46) a'r defnydd o ddangosyddion ansawdd ar gyfer gwasanaethau cyfreithiol defnyddwyr (12 o gyfanswm o 69, gyda 3 arall o gyfanswm o 19 mewn grwpiau ffocws dilynol).

4. Ymgysylltu â siaradwyr Cymraeg

4.1 Yn 2020/ 21, ni dderbyniom unrhyw adborth o'r cyfarfodydd y cyfeiriwyd atynt dan adran 2.2 Deddf Yr Iaith Gymraeg a fyddai angen eu hadlewyrchu mewn polisïau yn y dyfodol neu adolygiadau yn y dyfodol o'n Cynllun Iaith Gymraeg.

4.2 Yn 2020/21, ni dderbyniom unrhyw alwadau ffôn gan sefydliadau nac unigolion oedd eisiau siarad Cymraeg.

4.3 Ble gwnaethpwyd diweddariadau i'n gwefan ac i'r ymateb awtomatig ar gyfer ein swyddogaeth ymholiadau, rydym wedi adlewyrchu'r newidiadau hyn yn y cyfieithiadau Cymraeg.

5. Edrych ymlaen

5.1 Bwriadwn gyfieithu'r adroddiad diweddariad blynyddol ar ein strategaeth i'r Gymraeg, ac ystyried cynrychiolaeth Gymraeg wrth gynllunio cynhadledd flynyddol LSB yn 2022.

² Adroddiad blynyddol i Gomisiynydd y Gymraeg ar weithrediad Cynllun Iaith Gymraeg yr LSB 2019-2020 <https://legalservicesboard.org.uk/wp-content/uploads/2020/10/Welsh-Language-Scheme-Annual-Review-2019-2020-LSB.pdf>.

6. Casgliad

6.1 Mae gweithgaredd yn ystod y cyfnod adrodd hwn yn arddangos fod LSB yn parhau i fod yn ystyrlon o'i oblygiadau dan y Cynllun Iaith Gymraeg ac yn ceisio cyfleoedd i ymgysylltu'n fwy eang â'r gymuned Gymreig.

Hydref 2021

Cynllun gweithredu

1: Adolygiad Blynyddol Cynllun Iaith Gymraeg y Bwrdd Gwasanaethau Cyfreithiol 2020-2021

Rhan	Gweithred	Meini prawf llwyddiant	Diweddariadau	Camau pellach
3. Cynllunio a Chyflenwi Gwasanaeth	Byddwn yn cyflwyno gwiriadau i'r broses datblygu polisi i sicrhau yr ystyrir y Gymraeg ac i sicrhau nad oes unrhyw rwystrau i atal y rheolyddion cymeradwy rhag defnyddio'r Gymraeg wrth gyflenwi gwasanaethau i'r cyhoedd yng Nghymru.	Polisiau, mentrau a gwasanaethau yn gyson ag ymrwymadau a wnaed yn y Cynllun Iaith Gymraeg	2020/21 Darparwyd hyfforddiant desg gloywi i bob aelod o staff yn cynnwys dechreuwyd newydd.	Nid oes angen
4.1. Gohebiaeth	- Byddwn yn cyhoeddi canllaw i gydweithwyr ar bob agwedd o'n dyletswyddau a amlinellir yn y Cynllun Iaith Gymraeg. Bydd hyn yn cynnwys, parthed gohebiaeth a dderbyniwyd yn Gymraeg: - Y gofyniad i ymateb yn Gymraeg i unrhyw ohebiaeth a anfonwyd yn Gymraeg o	Ymateb i ohebiaeth Cymraeg yn Gymraeg o fewn yr un cyfnod o amser â chyfathrebu arall.	2020/21 Ni dderbyniwyd gohebiaeth yn Gymraeg yn unig.	Byddwn yn parhau i ymateb i unrhyw ohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg

	fewn yr un cyfnod amser ag ar gyfer gohebiaeth arall. - o Ein bod yn cychwyn cyfathrebu ag unigolion, grwpiau neu sefydliadau yn Gymraeg os gwyddom mai dyma yw eu hiaith ddewisol. ▪ Byddwn yn sefydlu cronfa ddata o'r sefydliadau hynny sydd eisiau i ni ddelio â nhw trwy gyfrwng y Gymraeg. ▪ Bydd cyfathrebu a dderbynnir trwy gyfrwng y Gymraeg yn cael ei gofnodi ar ein Cofrestr Cyfathrebu bresennol gan fonitro'r amser a gymer i ymateb.			
4.2. Galwadau Ffôn	▪ Byddwn yn cyhoeddi canllaw i gydweithwyr ar bob agwedd o'n dyletswyddau a amlinellir yn y Cynllun Iaith Gymraeg. Bydd	▪ Bydd gan gydweithwyr ddealltwriaeth glir o sut i ddelio â galwadau ffôn yn Gymraeg.	2020/21 ▪ Ni dderbyniwyd galwadau yn Gymraeg. ▪ Ail ddosbarthwyd hyfforddiant desg yn 2019/20 i sicrhau bod	▪ Nid oes angen

	hyn yn cynnwys, parthed delio â galwadau ffôn yn Gymraeg: ▪ Y gofyniad i gynnig yr opsiwn o ysgrifennu neu anfon e-bost atom yn Gymraeg neu barhau gyda'r sgwrs yn Saesneg i unrhyw un sy'n ein ffonio ac sydd eisiau gallu siarad Cymraeg.		staff yn deall eu cyfrifoldebau parthed delio â galwadau ffôn yn Gymraeg	
4.3. Cyfarfodydd	▪ Byddwn yn cyhoeddi canllaw i gydweithwyr ar bob agwedd o'n dyletswyddau a amlinellir yn y Cynllun Iaith Gymraeg. Bydd hyn yn cynnwys, parthed cynnal cyfarfodydd yn Gymraeg: ▪ Rhaid hysbysebu cyfarfodydd cyhoeddus a gynhelir yng Nghymru yn Gymraeg a Saesneg a gofyn i fynychwyr roi gwybod i ni o flaen llaw beth yw eu hiaith ddewisol ▪ Canllaw i helpu cydweithwyr i benderfynu p'un a oes angen cyfleusterau cyfieithu ar gyfer cyfarfodydd	▪ Mae gan gydweithwyr ddealltwriaeth glir o'r cyfleusterau cyfieithu y dylid eu cynnig mewn cyfarfodydd yng Nghymru.	2020-21 ▪ Ail ddosbarthwyd hyfforddiant desg yn 2020/21 i bob aelod o staff yn cynnwys dechreuwyd newydd.	▪ Nid oes angen

	cyhoeddus a gynhelir yng Nghymru			
4.4. Hunaniaeth Gorfforaethol	Byddwn yn cyfieithu templedi a phapur pennawd cwbl ddwyieithog i'w defnyddio yng Nghymru ac ar gyfer dogfennau a ddefnyddir yng Nghymru.	Cyflwynir hunaniaeth gorfforaethol gyson ar unrhyw ddogfennaeth a gyflwynir yn Gymraeg neu Saesneg	2020/21 Cynhyrchwyd gohebiaeth i Gomisiynydd y Gymraeg yn Gymraeg.	Nid oes angen
4.5. Cyhoeddiadau	- Byddwn yn cyhoeddi canllaw i gydweithwyr ar bob agwedd o'n dyletswyddau a amlinellir yn y Cynllun Iaith Gymraeg. Bydd hyn yn cynnwys, parthed cyfieithu cyhoeddiadau i'r Gymraeg: - Canllaw i bennu pa gyhoeddiadau a ddylid eu cyfieithu i'r Gymraeg. - Sicrhau pan fydd polisïau newydd yn cael eu llunio neu ddogfennau'n cael eu drafftio, yr	- Mae gan gydweithwyr ddealltwriaeth glir o bryd ddylid cyfieithu dogfen i'r Gymraeg ac y gweithredir ymagwedd gyson ledled y sefydliad. - Cyhoeddir dogfennau sydd wedi eu cyfieithu i'r Gymraeg ar ddiwyg dwyieithog neu ar yr un pryd â'r fersiwn Saesneg ble fo hyn yn ymarferol. - Cyflwynir dogfennau i'w cyflwyno yn Gymraeg i'r un safon â'r fersiynau Saesneg.	2020/21 Cyfieithwyd dau gyhoeddiad i'r Gymraeg; y Ddogfen Strategaeth, Cyfrol Naratif yn Nhachwedd 2020 a'r Ddogfen Strategaeth ym Mai 2021.	Nid oes angen

	ystyrir oblygiadau ieithyddol cyfieithiadau posibl.			
4.6. Hysbysiadau i'r Wasg	Byddwn yn sefydlu gweithdrefnau i sicrhau, ble fo amser yn caniatáu, y cyhoeddir datganiadau i'r wasg a chyfryngau darlledu Cymraeg a Saesneg yng Nghymru yn ddwyieithog ar yr un pryd os yw'r dyddiadau cau yn caniatáu hynny.	Mae gan gydweithwyr ddealltwriaeth glir o ba bryd a ddylid cyhoeddi datganiadau i'r wasg yn Gymraeg neu ddwyieithog ac fe weithredir ymagwedd gyson ledled y sefydliad.	2020/21 Ni fu angen unrhyw ddatganiadau i'r wasg Cymraeg na dwyieithog	Nid oes angen
4.7 Recriwtio	- Byddwn yn sicrhau fod ein hymroddiadau a wnaed yn y Cynllun Iaith Gymraeg wedi eu hadlewyrchu yn ein polisi recriwtio. Bydd hyn yn cynnwys: - Os bydd LSB yn gosod hysbysebion recriwtio mewn papurau newydd (neu gyfryngau tebyg) Saesneg a ddosberthir ar y cyfan neu'n	- Adlewyrchir yr ymroddiadau a wneir yn y Cynllun Iaith Gymraeg yn ein polisi recriwtio. - Mae cydweithwyr yn ymwybodol o ac yn deall ein cyfrifoldebau recriwtio dan y Cynllun Iaith Gymraeg.	2020/21 Nid ydym wedi gosod unrhyw hysbysebion recriwtio mewn unrhyw gyhoeddiadau Cymraeg na chyhoeddiadau Saesneg a ddosberthir yn bennaf neu'n gyfan gwbl yng Nghymru.	Nid oes angen

	gyfan gwbl yng Nghymru, byddant yn ddwyieithog, neu byddant yn ymddangos yn Gymraeg a Saesneg ar wahân. - o Gosod hysbysiadau Cymraeg mewn cyhoeddiadau Cymraeg. - o Y gofyniad i sicrhau fod y fersiynau Cymraeg a Saesneg yn gyfartal o ran diwyg, maint, ansawdd ac amlygrwydd.			
4.8. Ymgyrchoedd Cyhoeddusrwydd a Hysbysebion	▪ Byddwn yn cyhoeddi canllaw i gydweithwyr ar bob agwedd o'n dyletswyddau a amlinellir yn y Cynllun Iaith Gymraeg. Bydd hyn yn cynnwys, parthed lansio ymgyrchoedd cyhoeddusrwydd a hysbysebu yn Gymraeg: - o Y bydd yr holl ddogfennaeth	▪ Bydd cydweithwyr yn deall pryd fydd angen cynhyrchu deunydd yn Gymraeg, ac fe weithredir ymagwedd gyson ledled y sefydliad os yw ymgyrchoedd hyrwyddo a hysbysebu yn cael eu lansio yn Gymraeg.	2020-21 ▪ Nid oedd angen unrhyw weithredoedd yn ystod y cyfnod adrodd hwn.	▪ Nid oes angen

	ategol yn cael ei gynhyrchu'n gwbl ddwyieithog, neu fel fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân. Bydd y ddwy fersiwn ar gael ar yr un pryd ac yr un mor hygyrch. o Cyhoeddir hysbysebion cyffredinol nad ydynt i ddiben recriwtio ac sydd o ddiddordeb arbennig i'r cyhoedd yng Nghymru neu o bwys mawr i gyhoedd Prydain Fawr, fel fersiwn ddwyieithog yn y wasg Gymraeg			
4.9. Gwefan	Wrth ddylunio gwefan newydd, neu wrth ailddatblygu'r wefan gyfredol, byddwn yn ystyried <i>Canllawiau a</i>	- Bydd cyhoeddiadau Cymraeg ar gael ar y wefan. - Os yn briodol, bydd y wefan yn adlewyrchu	2020-21 - Ni dderbyniwyd adborth parthed y cynnwys Cymraeg ar ein gwefan. - Trosglwyddwyd y fersiynau Cymraeg	Byddwn yn monitro cynnydd ar ddatblygu cynnwys Cymraeg pellach ar wefan yr LSB

Safonau Meddalwedd
Dwyieithog Bwrdd yr
Iaith Gymraeg ac
unrhyw ganllawiau
tebyg a gyhoeddir

	amodau'r Cynllun ac yn deall eu cyfrifoldebau dano. ▪ Trefnir sesiwn hyfforddi i gydweithwyr er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r Cynllun – ac er mwyn egluro sut y bydd yn effeithio ar eu gwaith o ddydd i ddydd. ▪ Bydd cyfathrebu a dderbynnir trwy gyfrwng y Gymraeg yn cael ei gofnodi ar ein Cofrestr Cyfathrebu bresennol gan fonitro'r amser a gymer i ymateb. ▪ Byddwn yn contractio gwasanaethau cyfieithydd cwbl gymwysedig i helpu i gyflenwi agweddau o'r Cynllun. ▪ Cofnodir y ceisiadau am sgysiau ffôn a'r nifer o adegau y ceisir y dewis i siarad Cymraeg mewn cyfarfod yng Nghymru er mwyn i ni allu monitro'r nifer o achosion y derbynnir ceisiadau o'r fath ac adolygu'r Cynllun laith Gymraeg fel fo angen.	▪ Bydd cydweithwyr yn deall eu cyfrifoldebau dan y Cynllun laith Gymraeg yn llwyr ▪ Bydd yr ymrwymadau a wneir yn y Cynllun laith Gymraeg yn cael eu gweithredu'n gyson ledled y sefydliad gan bob cydweithiwr.	deall eu cyfrifoldebau parthed y Cynllun laith Gymraeg ▪ Pob aelod o staff wedi derbyn copi o'r Cynllun laith Gymraeg o'r newydd.	
--	---	--	--	--

6. Monitro'r Cynllun	- Byddwn yn monitro'n perfformiad wrth fodloni'r ymrwymïadau a wnaed yn y Cynllun a chofnodi'r galw am wasanaethau Cymraeg, yn cynnwys unrhyw alw am wasanaethau sy'n mynd tu hwnt i'r ymrwymïadau yr ydym wedi eu gwneud. - Pob Hydref bydd yr LSB yn darparu Bwrdd yr Iaith Gymraeg â ffurflen asesu gyflawn yn asesu perfformiad o ran gweithredu'r Cynllun. Bydd yr uwch dîm rheoli yn cytuno ar yr adroddiad cyn ei gyflwyno i Gomisiynydd yr Iaith Gymraeg.	- Bydd cynnydd ar weithredu'r ymroddiadau a wnaed yn y Cynllun Iaith Gymraeg yn cael ei gynnwys ym mhroses rheoli perfformiad yr LSB. - Bydd yr LSB yn cyflwyno adroddiad blynyddol i Fwrdd yr Iaith Gymraeg ar ffurf a gytunwyd ac yn brydlon.	2020-21 Nid oedd angen unrhyw weithredoedd yn ystod y cyfnod adrodd hwn.	Bydd yr LSB yn parhau i fonitro unrhyw ddatblygiadau parthed y gofynion y Gymraeg
------------------------------------	--	--	--	---